

ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา

พ.ศ. ๒๕๔๔

KD
261
ส226๗
2544
จ.2

กองการประชุม

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961138411

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

คำนำ

ด้วยข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม ๑๑๘ ตอนพิเศษ ๔๔ ง ลงวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๔๔ มีผลใช้ บังคับแล้ว และข้อบังคับฉบับนี้มีความเป็นมาโดยสังเขป ดังนี้ ในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๔ ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ได้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญ จำนวน ๒๗ คน เพื่อยกร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. .... เมื่อคณะกรรมการฯ พิจารณายกร่างเสร็จแล้วจึงได้เสนอรายงานต่อรัฐสภา และที่ประชุมร่วมกัน ของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญทั่วไป) วันศุกร์ที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๔๔ ได้ลงมติรับหลักการ แห่งร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. .... ของคณะกรรมการวิสามัญยกร่างข้อบังคับ และลงมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญจำนวน ๒๗ คน เพื่อพิจารณา ต่อมาในคราวประชุมร่วมกัน ของรัฐสภา ครั้งที่ ๖ (สมัยสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ที่ประชุมร่วมกัน ของรัฐสภาได้พิจารณาวาระที่สองแล้วลงมติเห็นชอบในวาระที่สามให้ประกาศใช้เป็นข้อบังคับ การประชุมของรัฐสภาต่อไป

กองการประชุมจึงได้จัดพิมพ์ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ เพื่อเผยแพร่ต่อไป

ฝ่ายนิติบัญญัติ กองการประชุม
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
๑๘ พฤษภาคม ๒๕๔๔

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

สารบัญ

	หน้า	
คำปรารภ	๑	
หมวด ๑	อำนาจและหน้าที่ของประธานรัฐสภา รองประธานรัฐสภา และหน้าที่ของเลขาธิการรัฐสภาและรองเลขาธิการรัฐสภา	๒
หมวด ๒	การประชุมรัฐสภา	๔
ส่วนที่ ๑	วิธีการประชุม	๔
ส่วนที่ ๒	การเสนอญัตติ	๘
ส่วนที่ ๓	การอภิปราย	๑๐
ส่วนที่ ๔	การลงมติ	๑๒
หมวด ๓	กรรมวิธีการ	๑๕
หมวด ๔	การให้ความเห็นชอบตามมาตรา ๑๗๓ ของรัฐธรรมนูญ	๑๙
หมวด ๕	การให้ความเห็นชอบตามมาตรา ๑๗๔ ของรัฐธรรมนูญ	๒๐
หมวด ๖	การเสนอและการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม	๒๑
หมวด ๗	การแถลงนโยบาย	๒๕
หมวด ๘	การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อฟังความคิดเห็นของสมาชิกรัฐสภา	๒๖
หมวด ๙	การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย	๒๗
หมวด ๑๐	บทสุดท้าย	๒๘

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา

พ.ศ. ๒๕๔๔

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๙๓ (๑๑) มาตรา ๑๙๔ และมาตรา ๓๑๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รัฐสภาจึงตราข้อบังคับการประชุมรัฐสภาขึ้นไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า "ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๔"

ข้อ ๒ ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในข้อบังคับนี้ คำว่า

"รัฐสภา" หมายถึง รัฐสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และให้หมายความรวมถึงวุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบตามมาตรา ๑๖๘ (๑) ของรัฐธรรมนูญด้วย

"ประธาน" หมายถึง ประธานของที่ประชุมรัฐสภา

"สมาชิกรัฐสภา" หมายถึง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

"การประชุมรัฐสภา" หมายถึง การประชุมร่วมกันของรัฐสภา และให้หมายความรวมถึงการประชุมวุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ

"ที่ประชุมรัฐสภา" หมายถึง ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา และให้หมายความรวมถึงที่ประชุมวุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบด้วย

เลขานุการรัฐสภา" หมายถึง เลขานุการสภาผู้แทนราษฎรซึ่งได้รับแต่งตั้ง
จากประธานรัฐสภาให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นเลขานุการรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาตามข้อบังคับนี้
"รองเลขานุการรัฐสภา" หมายถึง เลขานุการวุฒิสภาซึ่งได้รับแต่งตั้งจาก
ประธานรัฐสภาให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นรองเลขานุการรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาตามข้อบังคับนี้

ข้อ ๔ ให้ประธานรัฐสภารักษาการตามข้อบังคับ และมีอำนาจออกระเบียบ
เพื่อปฏิบัติตามข้อบังคับนี้

หมวด ๑

อำนาจและหน้าที่ของประธานรัฐสภา รองประธานรัฐสภา
และหน้าที่ของเลขานุการรัฐสภาและรองเลขานุการรัฐสภา

ข้อ ๕ ประธานรัฐสภามีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นประธานของที่ประชุมรัฐสภา
- (๒) กำหนดการประชุมรัฐสภา
- (๓) ควบคุมและดำเนินกิจการของรัฐสภา
- (๔) รักษาความสงบเรียบร้อยในที่ประชุมรัฐสภาตลอดถึงบริเวณของรัฐสภา
- (๕) เป็นผู้แทนรัฐสภาในกิจการภายนอก
- (๖) แต่งตั้งกรรมการเพื่อดำเนินกิจการใด ๆ ตาม (๗)
- (๗) อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่มิกฎหมายบัญญัติไว้หรือตามที่กำหนดไว้

ในข้อบังคับนี้

ข้อ ๖ รองประธานรัฐสภา มีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานรัฐสภาในกิจการอันเป็นอำนาจและหน้าที่ของประธานรัฐสภาหรือปฏิบัติการตามที่ประธานรัฐสภามอบหมาย เมื่อไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภา หรือมีแต่ไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานรัฐสภาเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานรัฐสภา

ข้อ ๗ เลขานุการรัฐสภา มีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) นัดประชุมคณะกรรมาธิการครั้งแรก
- (๒) เชิญผู้เป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุมคณะกรรมาธิการเข้าปฏิบัติหน้าที่
- (๓) ช่วยประธานในการควบคุมการนับคะแนนเสียง
- (๔) จัดทำรายงานการประชุมรัฐสภาและบันทึกการออกเสียงลงคะแนน
- (๕) ยืนยันมติของรัฐสภาไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง
- (๖) รักษาสรรพเอกสารและใส่ตลับสนับทึบ
- (๗) ควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบที่ประธานรัฐสภากำหนด
- (๘) ปฏิบัติการตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้
- (๙) ปฏิบัติการอื่นตามที่ประธานรัฐสภามอบหมาย

ข้อ ๘ รองเลขานุการรัฐสภา มีหน้าที่ช่วยเลขานุการรัฐสภาในกิจการอันเป็นหน้าที่ของเลขานุการรัฐสภา หรือปฏิบัติการตามที่เลขานุการรัฐสภามอบหมาย เมื่อไม่มีเลขานุการรัฐสภา หรือเลขานุการรัฐสภาไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองเลขานุการรัฐสภาเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนเลขานุการรัฐสภา

หมวด ๒
การประชุมรัฐสภา

ส่วนที่ ๑
วิธีการประชุม

ข้อ ๙ การประชุมรัฐสภาให้เป็นการเปิดเผย แต่ถ้าคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกรัฐสภาไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกรัฐสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ร้องขอให้ประชุมลับก็ให้ประชุมลับ

ในการประชุมเปิดเผย ให้บุคคลภายนอกเข้าฟังการประชุมรัฐสภาได้ตามระเบียบที่ประธานรัฐสภากำหนด และให้ประธานรัฐสภาจัดให้มีการถ่ายทอดการประชุมทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หากมีเหตุขัดข้องให้แจ้งที่ประชุมทราบ

ในการประชุมลับ ห้ามบุคคลภายนอกเข้าฟังการประชุม เว้นแต่ผู้ที่ได้รับอนุญาตจากประธานเท่านั้น

ข้อ ๑๐ การประชุมรัฐสภาให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๙๓ ของรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๑๑ ในกรณีที่สมาชิกรัฐสภาเข้าชื่อร้องขอให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๖๓ ของรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลภายในสามวันของวันทำการนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ เมื่อได้มีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาแล้วให้แจ้งประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีทราบ

ข้อ ๑๒ การนัดประชุมรัฐสภาต้องทำเป็นหนังสือ และให้นัดล่วงหน้า ไม่น้อยกว่าสามวัน แต่ประธานรัฐสภาเห็นสมควรจะนัดเร็วกว่านั้นก็ได

ข้อ ๑๓ ให้ส่งระเบียบวาระการประชุมรัฐสภากับเอกสารที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกับ หนังสือนัดประชุมรัฐสภา ถ้าประธานรัฐสภาเห็นสมควรจะบรรจุเรื่องใดเพิ่มเติมในระเบียบวาระ การประชุมรัฐสภาอีกก็ได้ แต่ต้องก่อนวันนัดประชุมรัฐสภาไม่น้อยกว่าหนึ่งวัน

ข้อ ๑๔ การจัดระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาให้จัดตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- (๑) เรื่องที่ประธานจะแจ้งต่อที่ประชุม
- (๒) รับรองรายงานการประชุม
- (๓) เรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว
- (๔) เรื่องที่ค้างพิจารณา
- (๕) เรื่องที่เสนอใหม่
- (๖) เรื่องอื่น ๆ

ในกรณีที่ประธานรัฐสภาเห็นว่าเรื่องใดเป็นเรื่องด่วน จะจัดไว้ในลำดับใด ของระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็ได้

ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีขอให้จัดเรื่องซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอเรื่องใด เป็นเรื่องด่วน ก็ให้ประธานรัฐสภาพิจารณาและอาจจัดให้ตามที่คณะรัฐมนตรีขอ

ข้อ ๑๕ ให้มีสมุดวางไว้สำหรับสมาชิกรัฐสภาลงชื่อก่อนเข้าประชุมทุกครั้ง เมื่อมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกรัฐสภาทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม

เมื่อมีสมาชิกรัฐสภามาลงชื่อครบองค์ประชุมและมีสัญญาณให้เข้าประชุมแล้ว ให้ประธานดำเนินการประชุมได้

เมื่อประธานขึ้นบัลลังก์ให้ผู้ที่อยู่ในที่ประชุมรัฐสภายืนขึ้นจนกว่าประธาน ได้นั่งลง

ในกรณีอ่านพระบรมราชโองการหรือกระแสพระราชดำรัส ให้ผู้อยู่
ในที่ประชุมรัฐสภายืนฟังตลอดเวลาที่อ่าน

ข้อ ๑๖ เมื่อพ้นกำหนดประชุมรัฐสภาไปสามสิบนาทีแล้ว สมาชิกรัฐสภา
ยังไม่ครบองค์ประชุม ประธานจะสั่งให้เลื่อนการประชุมรัฐสภาไปก็ได้

ข้อ ๑๗ เมื่อไม่มีผู้ปฏิบัติหน้าที่ประธานของที่ประชุม ให้สมาชิกรัฐสภา
ผู้มีอายุสูงสุดซึ่งมาประชุมเป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุม เพื่อให้ที่ประชุมดำเนินการ
เลือกประธานเฉพาะคราวสำหรับการประชุมครั้งนั้น

ข้อ ๑๘ การประชุมรัฐสภา ให้ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาตามเรื่องที่มีอยู่
ในระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา และต้องดำเนินการพิจารณาตามลำดับระเบียบวาระ
การประชุมรัฐสภาที่จัดไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมรัฐสภาจะลงมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๑๙ ผู้ใดประสงค์จะกล่าวด้วยคำต่อที่ประชุมรัฐสภา ให้ยกมือขึ้นพ้นศีรษะ
เมื่อประธานอนุญาตแล้ว จึงยืนขึ้นกล่าวได้ และต้องเป็นคำกล่าวกับประธานเท่านั้น

ข้อ ๒๐ ถ้ารัฐมนตรีขอแถลงหรือชี้แจงเรื่องใดต่อที่ประชุมรัฐสภา ให้ประธาน
พิจารณานุญาต

สมาชิกรัฐสภาอาจซักถามเพื่อความกระจ่างในเรื่องที่แถลงหรือชี้แจงนั้น
แต่รัฐมนตรีจะไม่ตอบก็ได้ เมื่อเห็นว่าข้อซักถามนั้นยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับ
ความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

ข้อ ๒๑ ประธานมีอำนาจปรึกษาที่ประชุมรัฐสภาในปัญหาใด ๆ สั่งพัก
การประชุมรัฐสภา เลื่อนการประชุมรัฐสภา หรือเลิกการประชุมรัฐสภาได้ตามที่เห็นสมควร
ถ้าประธานลงจากบัลลังก์โดยมิได้สั่งอย่างใด ให้เลิกการประชุมรัฐสภา

ข้อ ๒๒ รายงานการประชุมรัฐสภา เมื่อเลขาธิการรัฐสภาจัดทำเสร็จแล้ว ให้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน ก่อนที่จะเสนอให้รัฐสภารับรองให้ทำสำเนาวางไว้ ณ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาแห่งละสามฉบับ ไม่น้อยกว่าเจ็ดวันเพื่อให้สมาชิกรัฐสภาตรวจดูได้

รายงานการประชุมรัฐสภาทุกครั้งจะต้องมีรายชื่อสมาชิกรัฐสภาที่มาประชุม ที่ลาการประชุม ที่ขาดการประชุม และบันทึกการออกเสียงลงคะแนนแต่ละเรื่อง

สมาชิกรัฐสภามีสิทธิขอแก้ไขเพิ่มเติมรายงานการประชุมรัฐสภาดังกล่าว ให้ตรงตามที่เป็นจริง โดยยื่นคำขอแก้ไขเพิ่มเติมต่อเลขาธิการรัฐสภา ถ้าเลขาธิการรัฐสภา ไม่ยอมแก้ไขเพิ่มเติมให้ตามที่ขอ สมาชิกรัฐสภาผู้นั้นมีสิทธิที่จะยืนยันคำขอแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อขอให้รัฐสภาวินิจฉัย

ข้อ ๒๓ รายงานการประชุมรัฐสภาครั้งใด เมื่อได้วางสำเนาไว้เพื่อให้ สมาชิกรัฐสภาตรวจดูแล้ว ถ้ามีการแก้ไขเพิ่มเติมในภายหลังโดยสมาชิกรัฐสภา ขอให้แก้ไขเพิ่มเติม ในคราวที่รัฐสภาพิจารณารับรองรายงานการประชุมรัฐสภานั้น เลขาธิการรัฐสภาจะต้องแถลงต่อที่ประชุมรัฐสภาถึงการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว

ข้อ ๒๔ เมื่อที่ประชุมรัฐสภาได้รับรองรายงานการประชุมรัฐสภาครั้งใดแล้ว ให้ประธานรัฐสภาลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

รายงานการประชุมรัฐสภาที่ยังมิได้มีการรับรองเพราะเหตุที่อายุของ สภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้เลขาธิการรัฐสภาบันทึกเหตุนั้นไว้ และลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ ๒๕ ที่ประชุมรัฐสภาอาจมีมติไม่ให้จัดรายงานการประชุมลับครั้งใดทั้งหมด หรือแต่เพียงบางส่วนก็ได้ แต่ให้มีบันทึกเหตุการณ์ไว้

ข้อ ๒๖ การเปิดเผยรายงานการประชุมลับ ให้เป็นไปตามมติของที่ประชุมรัฐสภา

ข้อ ๒๗ ที่ประชุมรัฐสภาอาจมีมติห้ามโฆษณาข้อความอันเกี่ยวกับ
ความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน ที่ได้กล่าวหรือปรากฏในการประชุมรัฐสภาก็ได้

ข้อ ๒๘ ให้เลขาธิการรัฐสภาเป็นผู้พิมพ์และโฆษณารายงานการประชุมรัฐสภา
ทั้งนี้ นอกจากรายงานการประชุมลับที่ที่ประชุมรัฐสภามีมติไม่ให้เปิดเผย

ส่วนที่ ๒

การเสนอญัตติ

ข้อ ๒๙ ญัตติทั้งหลายต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานรัฐสภาและ
ต้องมีสมาชิกรัฐสภารับรองไม่น้อยกว่าสิบคน ทั้งนี้ เว้นแต่ข้อบังคับนี้ได้กำหนดไว้โดยเฉพาะ
เป็นอย่างอื่น

ข้อ ๓๐ ญัตติตามมาตรา ๑๘๘ และมาตรา ๓๑๓ ของรัฐธรรมนูญ และญัตติ
ที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอไม่ต้องมีผู้รับรอง

ข้อ ๓๑ ญัตติต่อไปนี้ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าหรือเป็นหนังสือ

- (๑) ขอให้ปรึกษาหรือพิจารณาเป็นเรื่องด่วน
- (๒) ขอให้เปลี่ยนแปลงวาระการประชุมรัฐสภา
- (๓) ขอให้ลงมติตามข้อ ๒๕ หรือข้อ ๒๗
- (๔) ญัตติในข้อ ๓๒ ข้อ ๕๓ ข้อ ๕๔ ข้อ ๕๕ ข้อ ๕๖ หรือข้อ ๑๑๑
- (๕) ญัตติที่ประธานอนุญาตตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๓๒ เมื่อที่ประชุมรัฐสภากำลังปรึกษาหรือพิจารณาญัตติโดยอยู่ห้ามเสนอญัตติอื่นนอกจากญัตติต่อไปนี้

- (๑) ขอให้รวมระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาที่เป็นเรื่องเดียวกันทำนองเดียวกันหรือเกี่ยวเนื่องกันเพื่อพิจารณาพร้อมกัน
  - (๒) ขอให้ส่งปัญหาไปยังคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหรือขอให้บุคคลใดส่งเอกสารหรือมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น
  - (๓) ขอให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณาหรือลงมติ
  - (๔) ขอให้เลื่อนการปรึกษาหรือพิจารณา
  - (๕) ขอให้ปิดอภิปราย
- ญัตติตาม (๒) (๔) หรือ (๕) เมื่อที่ประชุมรัฐสภาลงมติเห็นชอบตามที่เสนอแล้วห้ามเสนอญัตติอื่นในข้อนี้อีก

ข้อ ๓๓ ญัตติตามข้อ ๓๒ (๕) ห้ามผู้ใดเสนอในคราวเดียวกับการอภิปรายของตน

ข้อ ๓๔ ญัตติที่เสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ สมาชิกรัฐสภาผู้เสนอและผู้รับรองต้องลงลายมือชื่อในญัตตินั้น

ข้อ ๓๕ ญัตติที่ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือให้ผู้รับรองญัตติแสดงการรับรองโดยวิธียกมือขึ้นพันศิริระ

ข้อ ๓๖ ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะแก้ไขเพิ่มเติมหรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา

ข้อ ๓๗ การขออนุญาตจะกระทำเมื่อใดก็ได้ แต่การขอแก้ไขเพิ่มเติม
คำแปรญัตติจะกระทำได้เฉพาะภายในกำหนดเวลาแปรญัตติ

ข้อ ๓๘ ญัตติหรือคำแปรญัตติใดถึงวาระพิจารณาในที่ประชุมรัฐสภาแล้ว
ถ้าผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติไม่ชี้แจงในที่ประชุมรัฐสภา หรือผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติ
ไม่อยู่ในที่ประชุมรัฐสภา โดยไม่มีผู้ชี้แจงแทนในฐานะผู้รับมอบหมาย ญัตติหรือคำแปรญัตตินั้น
เป็นอันตกไป

การมอบหมายให้ชี้แจงแทนต้องมอบแก่สมาชิกรัฐสภาและต้องทำเป็นหนังสือ
ยื่นต่อประธาน

ข้อ ๓๙ ญัตติใดตกไปแล้ว ห้ามนำญัตติซึ่งมีหลักการเช่นเดียวกันขึ้นเสนออีก
ในสมัยประชุมเดียวกัน เว้นแต่ญัตติที่ยังมิได้มีการลงมติหรือญัตติที่ประธานรัฐสภาจะอนุญาต
ในเมื่อพิจารณาเห็นว่าเหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป

ส่วนที่ ๓

การอภิปราย

ข้อ ๔๐ ผู้มีสิทธิอภิปรายก่อน คือ ผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติ แต่ถ้า
ผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติมีหลายคน ให้ประธานอนุญาตให้อภิปรายก่อนได้เพียงคนเดียว
กรรมการซึ่งได้สงวนความเห็น กรรมการผู้รับมอบหมายจากกรรมการ
ซึ่งได้สงวนความเห็น หรือสมาชิกรัฐสภาหรือกรรมการผู้รับมอบหมายจากผู้แปรญัตติ
ซึ่งได้สงวนคำแปรญัตติไว้ในชั้นคณะกรรมการ ให้มีฐานะเสมือนเป็นผู้แปรญัตติด้วย

ข้อ ๔๑ เมื่อผู้อภิปรายก่อนได้อภิปรายแล้ว การอภิปรายในลำดับต่อไป จะต้องเป็นการอภิปรายสลับกันระหว่างฝ่ายคัดค้านและฝ่ายสนับสนุน เว้นแต่ในวาระของฝ่ายใดไม่มีผู้อภิปราย อีกฝ่ายหนึ่งจึงอภิปรายซ้อนได้

การอภิปรายไม่สนับสนุนและไม่คัดค้าน ย่อมกระทำได้โดยไม่ต้องสลับ และไม่ให้นับเป็นวาระอภิปรายของฝ่ายใด

ข้อ ๔๒ ถ้ามีผู้ขออภิปรายหลายคน ประธานจะให้คนใดอภิปรายก็ได้ แต่ให้คำนึงถึงผู้เสนอญัตติ ผู้แปรญัตติ และผู้ซึ่งยังมีได้อภิปรายด้วย

ข้อ ๔๓ ในการอภิปรายต้องอยู่ในประเด็นหรือเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังปรึกษากันอยู่ ต้องไม่พุ่มเพี้ยง วนเวียน ซ้ำซาก หรือซ้ำกับผู้อื่น และห้ามนำเอกสารใด ๆ มาอ่านในที่ประชุมรัฐสภาโดยไม่จำเป็น และห้ามนำวัตถุใด ๆ เข้ามาแสดงในที่ประชุมรัฐสภา ทั้งนี้ เว้นแต่ประธานจะอนุญาต

ห้ามผู้อภิปรายแสดงกิริยา หรือใช้วาจาอันไม่สุภาพ ใส่ร้าย หรือเสียดสีบุคคลใด และห้ามกล่าวถึงพระมหากษัตริย์ หรือออกชื่อสมาชิกรัฐสภาหรือบุคคลใดโดยไม่จำเป็น

ข้อ ๔๔ ถ้าประธานเห็นว่าผู้ใดได้อภิปรายพอสมควรแล้ว ประธานจะให้ผู้นั้นยุติการอภิปรายก็ได้

ข้อ ๔๕ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดต้องการประท้วงว่ามี การฝ่าฝืนข้อบังคับ ให้ยื่นและยกมือขึ้นพันศีรษะ ประธานต้องให้โอกาสผู้นั้นชี้แจง แล้วให้ประธานวินิจฉัยว่าได้มีการฝ่าฝืนข้อบังคับตามที่ประท้วงหรือไม่ คำวินิจฉัยของประธานถือเป็นเด็ดขาด

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่ผู้ถูกอภิปรายหาผิดถึงเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องอื่นใดอันเป็นที่เสียหายแก่ผู้นั้น

ข้อ ๔๖ ผู้อภิปรายอาจถอนคำพูดของตนได้ เมื่อมีผู้ประท้วงตามข้อ ๔๕

ข้อ ๔๗ การอภิปรายเป็นอันยุติ เมื่อ

(๑) ไม่มีผู้ใดอภิปราย

(๒) ที่ประชุมรัฐสภาลงมติให้ปิดอภิปราย

ข้อ ๔๘ ในกรณีที่ประธานพิจารณาเห็นว่าได้อภิปรายกันพอสมควรแล้ว จะขอให้ที่ประชุมรัฐสภาวินิจฉัยว่าจะปิดอภิปรายหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๔๙ เมื่อการอภิปรายได้ยุติแล้ว ห้ามผู้ใดอภิปรายอีก เว้นแต่ที่ประชุมรัฐสภาจะต้องลงมติในเรื่องนั้นจึงให้ผู้ซึ่งมีสิทธิอภิปรายก่อนคนใดคนหนึ่งมีสิทธิอภิปรายสรุปได้อีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งสุดท้ายก่อนที่ที่ประชุมรัฐสภาจะลงมติ

ข้อ ๕๐ ประธานอาจอนุญาตให้รัฐมนตรีมอบหมายให้บุคคลใด ๆ ชี้แจงข้อเท็จจริงต่อที่ประชุมรัฐสภาประกอบการอภิปรายของรัฐมนตรีก็ได้

ข้อ ๕๑ ถ้าประธานให้สัญญาณด้วยการเคาะค้อนหรือยื่นขึ้น ให้ผู้ที่กำลังพูดหยุดพูดและนั่งลงทันที

ส่วนที่ ๔

การลงมติ

ข้อ ๕๒ ในกรณีที่จะต้องมีมติของรัฐสภา ให้ประธานมีสัญญาณให้สมาชิกรัฐสภาทราบก่อนลงมติ ถ้าความเห็นของที่ประชุมรัฐสภามีสองฝ่ายให้ถือเอา

จำนวนคะแนนเสียงฝ่ายที่มากกว่า และถ้าความเห็นของที่ประชุมรัฐสภาที่ตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป ให้ถือเอาจำนวนคะแนนเสียงฝ่ายที่มากที่สุด เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับนี้

ในกรณีที่มีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด การออกเสียงชี้ขาดของประธานให้กระทำเป็นการเปิดเผย โดยจะให้เหตุผลหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๕๓ การออกเสียงลงคะแนนให้กระทำเป็นการเปิดเผย แต่เมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอ หรือสมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรัฐสภารับรองไม่น้อยกว่าสี่สิบคน ขอให้กระทำเป็นการลับ จึงให้ลงคะแนนลับ

ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีร้องขอหรือสมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติให้ลงคะแนนลับตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีสมาชิกรัฐสภาคัดค้านและมีผู้รับรองไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของสมาชิกรัฐสภาในที่ประชุมรัฐสภา ให้ถือเป็นเอกสิทธิ์ที่จะลงคะแนนโดยเปิดเผย

ข้อ ๕๔ การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผยมีวิธีปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

(๑) ใช้เครื่องออกเสียงลงคะแนนตามที่ประธานกำหนด

(๒) เรียกชื่อสมาชิกรัฐสภาตามลำดับอักษร ให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายคนตามวิธีที่ประธานกำหนด

การออกเสียงลงคะแนนตาม (๑) หากเครื่องออกเสียงลงคะแนนขัดข้อง ให้เปลี่ยนเป็นวิธีการตามที่ประธานกำหนด

การออกเสียงลงคะแนนให้ใช้วิธีตาม (๑) จะใช้วิธีตาม (๒) ได้ต่อเมื่อสมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติและที่ประชุมรัฐสภาอนุมัติ หรือเมื่อมีการนับคะแนนเสียงใหม่ตามข้อ ๕๖

การออกเสียงลงคะแนนตาม (๒) ให้ประธานเชิญสมาชิกรัฐสภาทุกคนเป็นผู้ตรวจนับคะแนน

ข้อ ๕๕ การออกเสียงลงคะแนนลับมีวิธีปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

(๑) เขียนเครื่องหมายบนแผ่นกระดาษใส่ซองที่เจ้าหน้าที่จัดให้ ผู้เห็นด้วยให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ผู้ไม่เห็นด้วยให้เขียนเครื่องหมาย X ส่วนผู้ไม่ออกเสียงให้เขียนเครื่องหมาย ○

(๒) เขียนเครื่องหมายหรือวิธีอื่นใดตามที่ประธานกำหนดลงบนแผ่นกระดาษใส่ซองที่เจ้าหน้าที่จัดให้

การออกเสียงลงคะแนนให้ใช้วิธีตาม (๑) จะใช้วิธีตาม (๒) ได้ต่อเมื่อสมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติและที่ประชุมรัฐสภาอนุมัติ หรือเมื่อมีการนับคะแนนเสียงใหม่ตามข้อ ๕๖

การออกเสียงลงคะแนนตาม (๑) หรือ (๒) ให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายคน โดยเรียกชื่อสมาชิกรัฐสภาตามลำดับอักษร และให้ประธานรัฐสภาเชิญสมาชิกรัฐสภาทุกคนเป็นผู้ตรวจนับคะแนน

ข้อ ๕๖ เมื่อมีการออกเสียงลงคะแนนตามข้อ ๕๔ (๑) หรือข้อ ๕๕ (๑) ถ้าสมาชิกรัฐสภาร้องขอโดยมีสมาชิกรัฐสภารับรองไม่น้อยกว่าสี่สิบคนให้มีการนับใหม่ก็ให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่ และให้เปลี่ยนวิธีการลงคะแนนเป็นวิธีตามข้อ ๕๔ (๒) หรือข้อ ๕๕ (๒) แล้วแต่กรณี เว้นแต่คะแนนเสียงมีความต่างกันเกินกว่าสามสิบคะแนน จะขอให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่มิได้

เมื่อได้มีการออกเสียงลงคะแนนตามข้อ ๕๔ (๒) หรือข้อ ๕๕ (๒) แล้ว จะขอให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่อีกมิได้

ข้อ ๕๗ สมาชิกรัฐสภาซึ่งเข้ามาในที่ประชุมรัฐสภาระหว่างการออกเสียงลงคะแนนอาจออกเสียงลงคะแนนได้ก่อนประธานสั่งปิดการนับคะแนน

ข้อ ๕๘ เมื่อได้นับคะแนนเสียงเสร็จแล้ว ให้ประธานประกาศมติ ต่อที่ประชุมรัฐสภาทันที ถ้าเรื่องใดรัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับนี้กำหนดไว้ว่า มติจะต้องประกอบด้วยคะแนนเสียงถึงจำนวนเท่าใด ก็ให้ประกาศด้วยว่าคะแนนเสียง ถึงจำนวนที่กำหนดไว้นั้นหรือไม่

ข้อ ๕๙ ญัตติใดไม่มีผู้คัดค้าน ให้ประธานถามที่ประชุมรัฐสภาว่ามีผู้เห็น เป็นอย่างอื่นหรือไม่ เมื่อไม่มีผู้เห็นเป็นอย่างอื่น ให้ถือว่าที่ประชุมลงมติเห็นชอบด้วยญัตตินั้น ความในวรรคหนึ่งไม่ให้ใช้บังคับแก่ญัตติที่เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม หรือเรื่องอื่นใดที่รัฐธรรมนูญ หรือข้อบังคับนี้กำหนดให้ที่ประชุมรัฐสภาวินิจฉัย โดยการออกเสียงลงคะแนน

ข้อ ๖๐ ให้เลขาธิการรัฐสภาจัดทำบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของ สมาชิกรัฐสภาแต่ละคนและปิดประกาศบันทึกดังกล่าวไว้ ณ บริเวณรัฐสภาที่ประชาชน เข้าไปตรวจสอบได้ เว้นแต่การออกเสียงลงคะแนนเป็นการลับ

หมวด ๓

กรรมวิธีการ

ข้อ ๖๑ การตั้งคณะกรรมวิธีการของรัฐสภา กรรมวิธีการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิก ของแต่ละสภาจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของ แต่ละสภา และกรรมวิธีการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีจำนวนตามหรือ ใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือ กลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

ข้อ ๖๒ ภายใต้บังคับข้อ ๖๑ ในการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารของรัฐสภา สมาชิกรัฐสภาแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อได้ไม่เกินจำนวนกรรมการ การเสนอนั้นต้องมี สมาชิกรัฐสภารับรองไม่น้อยกว่าสิบคน ถ้ามีการเสนอชื่อกรรมการเท่ากับจำนวน กรรมการทั้งหมด ให้ถือว่าผู้ถูกเสนอชื่อนั้นเป็นผู้ได้รับเลือก ถ้ามีการเสนอชื่อมากกว่า จำนวนกรรมการทั้งหมด ให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นการลับ

ข้อ ๖๓ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม

ข้อ ๖๔ การประชุมคณะกรรมการให้นำข้อบังคับนี้เฉพาะที่เกี่ยวกับการประชุมรัฐสภามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้คณะกรรมการแต่ละคณะเลือกตั้งประธาน รองประธาน เลขานุการ และตำแหน่งอื่น ๆ จากกรรมการในคณะนั้น ๆ

ในการดำเนินการตามวรรคสอง ให้กรรมการผู้มีอายุสูงสุดซึ่งอยู่ในที่ประชุม ของคณะกรรมการ เป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุม เพื่อดำเนินการเลือกตั้งประธานและ รองประธาน

คณะกรรมการมีอำนาจตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาปัญหาใด ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ตามแต่จะมอบหมายได้

ข้อ ๖๕ การเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในการประชุมคณะกรรมการให้ทำเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อประธานคณะกรรมการ หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานคณะกรรมการ

ข้อ ๖๖ ในการประชุมคณะกรรมการสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี
หรือผู้ซึ่งประธานของที่ประชุมอนุญาตมีสิทธิเข้าฟังการประชุม

ในกรณีประชุมลับ ผู้ที่จะเข้าฟังการประชุมได้ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
กับการประชุมและได้รับอนุญาตจากประธานของที่ประชุม

ข้อ ๖๗ ภายใต้บังคับข้อ ๖๖ ผู้เสนอญัตติ รัฐมนตรี และผู้ซึ่งคณะรัฐมนตรี
มอบหมายมีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมคณะกรรมการได้ตลอดเรื่อง
ส่วนผู้แปรญัตติมีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็นได้เฉพาะที่แปรญัตติไว้

การชี้แจงแสดงความคิดเห็นตามวรรคหนึ่ง ผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติ
อาจมอบหมายเป็นหนังสือให้สมาชิกรัฐสภาผู้อื่นหรือกรรมการท่านใดท่านหนึ่งกระทำแทนได้

ข้อ ๖๘ ให้เลขาธิการรัฐสภาประกาศกำหนดการประชุมคณะกรรมการไว้
ณ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา และมีหนังสือนัด
ผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติมาชี้แจงประกอบญัตติหรือคำแปรญัตติ แล้วแต่กรณี
ล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน หากเรื่องใดจะก่อให้เกิดผลใช้บังคับเป็นกฎหมายหรือเกี่ยวกับ
การบริหารราชการแผ่นดิน ให้แจ้งคณะรัฐมนตรีทราบด้วย

ข้อ ๖๙ ถ้าผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมายไม่มาชี้แจงต่อคณะกรรมการ
ตามนัดจนเวลาล่วงไปเกินกว่าสามสิบนาทีนับแต่เวลาที่ได้เริ่มพิจารณาคำแปรญัตติใด
ให้คำแปรญัตตินั้นเป็นอันตกไป เว้นแต่คณะกรรมการพิจารณาเรื่องนั้นยังไม่เสร็จ
หรือที่ประชุมอนุญาตให้เลื่อนการชี้แจงออกไป

ข้อ ๗๐ ถ้าผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมายไม่เห็นด้วยกับมติของ
คณะกรรมการในข้อใด จะสงวนคำแปรญัตติในข้อนั้นไว้เพื่อขอให้รัฐสภาวินิจฉัยก็ได้

ข้อ ๗๑ กรรมการผู้ใดไม่เห็นด้วยกับมติของคณะกรรมการในข้อใด จะสงวนความเห็นไว้เพื่อขอให้รัฐสภาวินิจฉัยก็ได้

ข้อ ๗๒ เมื่อคณะกรรมการได้กระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใดตามที่รัฐสภามอบหมายเสร็จแล้ว ให้รายงานต่อรัฐสภา

ในที่ประชุมรัฐสภา คณะกรรมการมีสิทธิแถลง ชี้แจง หรือแก้ไขเพิ่มเติม เกี่ยวกับการกระทำดังกล่าวในวาระหนึ่ง ในการนี้ คณะกรรมการจะมอบหมายให้บุคคลใด แถลงหรือชี้แจงแทนก็ได้เมื่อได้รับอนุญาตจากประธาน

ข้อ ๗๓ ถ้าคณะกรรมการเห็นว่า มีข้อสังเกตที่คณะรัฐมนตรีควรทราบ หรือควรปฏิบัติ ก็ให้บันทึกข้อสังเกตดังกล่าวไว้ในรายงานของคณะกรรมการ เพื่อให้รัฐสภาพิจารณา

ในกรณีที่รัฐสภาเห็นด้วยกับข้อสังเกตของคณะกรรมการ ให้ประธานรัฐสภา แจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาเก้าสิบวันนับแต่วันที่ประธานรัฐสภาส่งข้อสังเกต ของคณะกรรมการให้คณะรัฐมนตรีทราบ ให้คณะรัฐมนตรีแจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบว่า ได้ปฏิบัติตามข้อสังเกตนั้นประการใดหรือไม่ และให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้ที่ประชุมรัฐสภา ทราบในโอกาสแรกที่มีการประชุมรัฐสภา

ข้อ ๗๔ ถ้ารัฐสภามีมติให้คณะกรรมการใดกระทำกิจการหรือพิจารณา สอบสวนหรือศึกษาเรื่องใดให้เสร็จภายในกำหนดเวลาใด และคณะกรรมการนั้น กระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ประธานคณะกรรมการต้องรายงานให้ประธานรัฐสภาทราบโดยด่วน

ให้ประธานรัฐสภามีอำนาจอนุญาตให้ขยายเวลาที่กำหนดไว้ได้ ตามที่พิจารณาเห็นสมควร แล้วแจ้งให้ที่ประชุมรัฐสภาทราบภายหลัง

ข้อ ๗๕ กรรมการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ :

- (๑) อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
- (๕) รัฐสภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

ข้อ ๗๖ ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการใดว่างลง ให้ประธานคณะกรรมการแจ้งต่อประธานรัฐสภา เพื่อขอให้รัฐสภาตั้งกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่าง

หมวด ๔

การให้ความเห็นชอบตามมาตรา ๑๗๓ ของรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๗๗ เมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอให้รัฐสภามีมติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๗๓ ของรัฐธรรมนูญแล้ว ให้ประธานรัฐสภาบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาเป็นเรื่องด่วน

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ให้ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาและลงมติว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

ในกรณีที่ที่ประชุมรัฐสภามีมติให้ความเห็นชอบ ให้ที่ประชุมรัฐสภาตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกของแต่ละสภามีจำนวนเท่ากันตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ ประกอบกันเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น

ข้อ ๗๘ ในการพิจารณาของคณะกรรมการร่วมกันให้นำความในหมวด ๓
กรรมาธิการ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้นำข้อ ๗๒ ข้อ ๗๓ ข้อ ๗๕ และข้อ ๗๗ มาใช้บังคับ
กับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม

ข้อ ๗๙ เมื่อรัฐสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญตามที่คณะกรรมการร่วมกันเสนอเสร็จแล้ว ให้ที่ประชุมรัฐสภา
ลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

ข้อ ๘๐ ในกรณีที่รัฐสภาลงมติตามข้อ ๗๗ หรือข้อ ๗๙ ไม่เห็นชอบด้วย
ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

ข้อ ๘๑ เมื่อรัฐสภามีมติเห็นชอบด้วยตามข้อ ๗๗ ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการ
ส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมติของรัฐสภา
เพื่อให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายต่อไป

หมวด ๕

การให้ความเห็นชอบตามมาตรา ๑๗๘ ของรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๘๒ เมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอให้รัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ
แก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญต่อไป
ตามมาตรา ๑๗๘ ของรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาบรรจุเข้าระเบียบวาระ
การประชุมรัฐสภาเป็นเรื่องด่วน

ข้อ ๘๓ เมื่อรัฐสภามีมติเห็นชอบตามข้อ ๘๒ แล้ว ให้รัฐสภา สมาชิกผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญต่อไปตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และข้อบังคับของแต่ละสภา เว้นแต่การนับระยะเวลาที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวุฒิสภา ตามมาตรา ๑๗๔ ของรัฐธรรมนูญ ให้เริ่มนับระยะเวลาตั้งแต่วันที่รัฐสภามีมติเห็นชอบ

หมวด ๖

การเสนอและการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

ข้อ ๘๔ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต้องแบ่งเป็นมาตรา และต้องมี
บันทึกประกอบ ดังต่อไปนี้

(๑) หลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

(๒) เหตุผลในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

หลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นให้กำหนดโดยชัดแจ้ง

การแก้ไขเพิ่มเติม หรือการยกเลิกมาตราใดของรัฐธรรมนูญให้ระบุมাত্রา

ที่ต้องการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกไว้ในหลักการหรือจะระบุไว้ในเหตุผลด้วยก็ได้

ข้อ ๘๕ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ
จะเสนอมิได้

ข้อ ๘๖ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่สมาชิกรัฐสภาเสนอ
ตามมาตรา ๓๑๓ (๑) ของรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาทำการตรวจสอบ
และหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง

ข้อ ๘๗ ให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับญัตตินั้น กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

ข้อ ๘๘ การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมให้กระทำเป็นสามวาระตามลำดับ

ข้อ ๘๙ การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่ง ให้รัฐสภาพิจารณาและลงมติว่าจะรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้น การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัยดังกล่าวในวาระหนึ่ง ที่ประชุมรัฐสภาจะตั้งคณะกรรมการพิจารณาก่อนรับหลักการก็ได้

ในกรณีที่ที่ประชุมรัฐสภามีมติให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหลายฉบับรวมกัน รัฐสภาจะลงมติรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแต่ละฉบับหรือทั้งหมดรวมกันก็ได้ และเมื่อที่ประชุมรัฐสภาได้มีมติรับหลักการแล้ว ให้ลงมติว่าจะใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใดเป็นหลักในการพิจารณาในวาระที่สอง

ข้อ ๙๐ ในกรณีที่ที่ประชุมรัฐสภามีมติในวาระที่หนึ่งรับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ให้พิจารณาในลำดับต่อไปเป็นวาระที่สอง

ข้อ ๙๑ การพิจารณาในวาระที่สอง ให้ที่ประชุมรัฐสภาตั้งคณะกรรมการ
ชั้นคณะหนึ่งจากสมาชิกรัฐสภาเพื่อพิจารณามีจำนวนไม่เกินสี่สิบห้าคน และกรรมการที่ตั้ง
จากผู้ที่เป็นสมาชิกของแต่ละสภาจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวน
สมาชิกของแต่ละสภา และกรรมการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีจำนวน
ตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง
หรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

ข้อ ๙๒ การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมชั้นคณะกรรมการ
สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติ
ล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันถัดจากวันที่
รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติ
สำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น

การแปรญัตติ โดยปกติต้องแปรเป็นรายมาตรา

การแปรญัตติเพิ่มมาตราขึ้นใหม่ หรือตัดทอน หรือแก้ไขมาตราเดิม

ต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่การแก้ไขเพิ่มเติม
มาตราที่เกี่ยวข้องกับหลักการนั้น

ข้อ ๙๓ เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม
เสร็จแล้ว ให้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้น โดยแสดงร่างเดิมและการแก้ไขเพิ่มเติม
พร้อมทั้งรายงานต่อประธานรัฐสภา รายงานนั้นอย่างน้อยต้องระบุว่าได้มีหรือ
ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตราใดบ้าง และถ้ามีการแปรญัตติ มติของคณะกรรมการ
เกี่ยวข้องกับคำแปรญัตตินั้นเป็นประการใด หรือมีการสงวนคำแปรญัตติของผู้แปรญัตติ
หรือมีการสงวนความเห็นของกรรมการก็ให้ระบุไว้ในรายงานด้วย

ข้อ ๙๔ เมื่อประธานรัฐสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและรายงานของคณะกรรมการตามข้อ ๙๓ แล้ว ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายในสิบห้าวัน กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

ข้อ ๙๕ ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาเริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา และให้สมาชิกรัฐสภาอภิปรายได้เฉพาะถ้อยคำ หรือข้อความที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม หรือที่มีการสงวนคำแปรญัตติ หรือที่มีการสงวนความเห็นไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมรัฐสภาจะลงมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๙๖ การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

ข้อ ๙๗ เมื่อได้พิจารณาตามข้อ ๙๕ จนจบร่างแล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาทั้งร่างเป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่ง และในการพิจารณากครั้งนี้สมาชิกรัฐสภาอาจขอแก้ไขเพิ่มเติม ถ้อยคำได้ แต่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความใดมิได้ นอกจากเนื้อความที่เห็นว่าย่างขัดแย้งกันอยู่

ข้อ ๙๘ เมื่อได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาเป็นวาระที่สาม

ข้อ ๙๙ การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่สาม ไม่มีการอภิปราย และให้ที่ประชุมรัฐสภาลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วย ในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ

การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

ข้อ ๑๐๐ ในกรณีที่รัฐสภาลงมติในวาระที่หนึ่งไม่รับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม หรือลงมติในวาระที่สามไม่เห็นชอบ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นเป็นอันตกไป

ข้อ ๑๐๑ เมื่อรัฐสภามีมติในวาระที่สามเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการส่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายต่อไป

หมวด ๗

การแถลงนโยบาย

ข้อ ๑๐๒ เมื่อคณะรัฐมนตรีขอแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา ๒๑๑ ของรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาเป็นเรื่องด่วน เมื่อคณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาแล้ว ให้ประธานดำเนินการให้สมาชิกรัฐสภาซักถามและอภิปรายรวมกัน เว้นแต่ที่ประชุมรัฐสภาได้มีมติให้ซักถามและอภิปรายเป็นประเด็น ๆ ไป

ข้อ ๑๐๓ สมาชิกรัฐสภาที่มีสิทธิจะซักถามและอภิปรายทั้งในทางสนับสนุน และคัดค้านในเรื่องความเหมาะสมของนโยบายและความสามารถที่จะบริหารราชการแผ่นดิน ให้สำเร็จผลตามนโยบาย ในการนี้ สมาชิกรัฐสภาอาจซักถามและอภิปรายถึงแผนการปฏิบัติ และวิธีการที่จะปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ ด้วยก็ได้

ข้อ ๑๐๔ เฉพาะแต่รัฐมนตรีเท่านั้นที่มีสิทธิจะอภิปรายตอบข้อซักถาม หรือข้อคัดค้านของสมาชิกรัฐสภา

เพื่อความสะดวก รัฐมนตรีจะตอบสมาชิกรัฐสภาที่ซักถาม หรือคัดค้านที่ละคน เป็นลำดับไป หรือจะรวบรวมตอบครั้งละหลายคนก็ได้

ข้อ ๑๐๕ ในการอภิปรายนั้น นอกจากที่กำหนดไว้ในหมวดนี้แล้ว ให้นำความในหมวด ๒ ส่วนที่ ๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๘

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อฟังความคิดเห็นของสมาชิกรัฐสภา

ข้อ ๑๐๖ เมื่อนายกรัฐมนตรีขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภา ตามมาตรา ๒๑๓ ของรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา เป็นเรื่องด่วน

ข้อ ๑๐๗ ในการอภิปรายให้นำความในหมวด ๒ ส่วนที่ ๓ มาใช้บังคับ โดยอนุโลม

หมวด ๙

การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย

ข้อ ๑๐๘ สถานที่ประชุมของรัฐสภาย่อมเป็นที่เคารพและเป็นเขตหวงห้ามบุคคลซึ่งเข้าไปในห้องประชุมรัฐสภาต้องประพฤติตนให้เรียบร้อย มีสัมมาคารวะ และต้องแต่งกายตามที่ประธานรัฐสภากำหนด บุคคลอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกรัฐสภาหรือเจ้าหน้าที่รัฐสภาเมื่อหมดภารกิจต้องออกจากห้องประชุมรัฐสภา

การแต่งกายของสมาชิกรัฐสภานั้น ให้แต่งเครื่องแบบสมาชิกรัฐสภาหรือสากลนิยม หรือชุดพระราชทาน หรือตามที่ประธานรัฐสภากำหนด

ห้ามใช้เครื่องมือสื่อสารใด ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการรบกวนและห้ามสูบบุหรี่ในห้องประชุมรัฐสภา

ข้อ ๑๐๙ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อบังคับนี้ประธานมีอำนาจเตือน ห้ามปราม ให้ถอนคำพูด ห้ามพูดในเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่ ให้กล่าวขอมาในที่ประชุมรัฐสภา หรือสั่งให้ออกไปจากที่ประชุมรัฐสภาโดยมีหรือไม่มีกำหนดเวลาในครั้งนั้นก็ได้

ในกรณีที่ประธานสั่งให้ผู้ใดออกจากที่ประชุมรัฐสภา หากผู้นั้นขัดขืน ประธานมีอำนาจสั่งเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยให้นำตัวออกจากสถานที่ประชุมรัฐสภาหรือออกไปให้พ้นบริเวณรัฐสภา

คำสั่งของประธานตามข้อนี้ ผู้ใดจะได้แย้งมิได้

ข้อ ๑๑๐ การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อยในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาในที่ประชุมรัฐสภา หรือบริเวณรัฐสภา หรือเข้าฟังการประชุมรัฐสภา ตลอดจนมารยาทของบุคคลเช่นว่านั้น และการโฆษณาข้อความเกี่ยวกับการประชุมรัฐสภา ให้เป็นไปตามระเบียบที่ประธานรัฐสภากำหนดไว้

หมวด ๑๐

บทสุดท้าย

ข้อ ๑๑๑ ถ้าประธานขอปรึกษา หรือสมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรัฐสภารับรองไม่น้อยกว่าสี่สิบคน ให้งดใช้ข้อบังคับข้อใดข้อหนึ่งทั้งหมด หรือบางส่วนเป็นการชั่วคราวเฉพาะกรณี หากที่ประชุมรัฐสภาอนุมัติก็ให้งดใช้ได้

ข้อ ๑๑๒ ถ้ามีปัญหาที่จะต้องตีความข้อบังคับนี้ ให้เป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะวินิจฉัย และเมื่อที่ประชุมรัฐสภาได้ลงมติวินิจฉัยโดยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเป็นประการใดแล้ว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นเป็นเด็ดขาด

การขอให้ที่ประชุมรัฐสภาวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง อาจกระทำได้โดยประธานขอปรึกษา หรือสมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรัฐสภารับรองไม่น้อยกว่าสี่สิบคน

ข้อ ๑๑๓ การขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับนี้ ต้องเสนอเป็นญัตติโดยมีสมาชิกรัฐสภารับรองไม่น้อยกว่าสี่สิบคน

การเสนอและพิจารณาญัตติในวรรคหนึ่งให้นำข้อ ๘๔ ข้อ ๘๖ ข้อ ๘๘ ข้อ ๘๙ วรรคหนึ่ง วรรคสาม และวรรคสี่ ข้อ ๙๑ ข้อ ๙๒ ข้อ ๙๓ ข้อ ๙๔ ข้อ ๙๕ ข้อ ๙๖ ข้อ ๙๗ ข้อ ๙๙ วรรคหนึ่ง และข้อ ๑๐๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งและในวาระที่สามให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

ข้อ ๑๑๔ ในกรณีที่บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายประสงค์จะให้มีการโฆษณาคำชี้แจงตามมาตรา ๑๕๗ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ ให้บุคคลนั้นยื่นคำร้องขอต่อประธานรัฐสภาตามแบบที่กำหนด

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

บ 10713 ฉ.2

KD
261
ส226บ
2544

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ห้องบังคับการประชุมรัฐสภา
พ.ศ. 2544

